

Slovenski raziskovalci ljudske kulture v odnosu do sorodnih zveznih organizacij

Ze pred 2. svetovno vojno so se raziskovalci ljudske kulture na Slovenskem organizirali l. 1939 v Etnografskem društvu v Ljubljani, ki se pa zaradi sledečih vojnih dogodkov ni moglo razviti in tudi po osvoboditvi ni bilo obnovljeno.

Po osvoboditvi so terenske ekipe in revija »Slovenski etnograf« zdrževali raziskovalce v delovno skupnost, ki je začasno zadoščala kot strokovna povezava.

Ob priliki konference »Mednarodnega sveta za glasbeno folkloro« (IFMC) v Opatiji l. 1951 so se navzoči jugoslov. glasbeni folkloristi dogovorili o potrebi strokovnega povezovanja in organiziranega sodelovanja. Na osnovi tega je bil naslednje leto v Beogradu ustanovljen Jugoslov. komite za glasbeno folkloro IFMC pri UNESCO, ki je pa zajel le ožji krog folkloristov. Prav zato je bila tedaj sklenjena ustanovitev širše organizacije. Tako je bilo l. 1952 ustanovljeno v Puli »Društvo glasbenih folkloristov Jugoslavije« glede na to, da so bili navzoči samo muziki in korevtiki. Pravila tega društva so predvidevala republiške sekcije. Tako se je naslednjega leta formirala tudi »Sekcija Društva glasbenih folkloristov Jugoslavije za Slovenijo«, ki je postala zarodek združevanja raziskovalcev ljudske kulture pri nas.

Ze v Puli je bila sklenjena razširitev organizacije, ako v njo vstopijo raziskovalci vseh panog ljudske kulture. To se je uresničilo na občnem zboru na Bjelašnici pri Sarajevu l. 1953, ko se je Društvo glasb. folkloristov pretvorilo v »Zvezno društvo folkloristov Jugoslavije« (ZDFJ). Vzporedno s tem se je sekcijska za Slovenijo preoblikovala leta 1956 v »Društvo folkloristov Slovenije«. Tako sta bili uresničeni dve osnovni demokratični načeli: 1. razširitev delokroga na vse panoge ljudske kulture, in 2. ustanovitev republiških društev v skupni zvezi. Dotlej se je torej slovenska organizacija oblikovala vzporedno s splošnim jugoslovanskim razvojem.

Organizacije folkloristov so dale mnogo spodbud za razširitev delokroga stroke. Toda novi okvir organizacije se je kmalu pokazal ponekod za preozkega glede na želje po

nadaljnji diferenciaciji in uveljavljanju raznih ambicij posameznih raziskovalcev. Tako je nastala leta 1957 še ena zvezna organizacija te stroke, to je »Etnološko društvo Jugoslavije« (EDJ).

Toda EDJ ne išče stikov z ZDFJ niti glede splošnega sodelovanja z delavci istega področja niti glede porazdelitve dela, temveč se trudi nastopati kot edini pravi zastopnik stroke v zveznem merilu.

Slovenski raziskovalci smo se trudili, da bi pozitivno uredili svoje odnose do obeh organizacij z željo po združitvi ali vsaj v stalnem sodelovanju. Ta želja je bila izražena v enostranskem preimenovanju naše organizacije v »Slovensko etnografsko društvo« (SED). Nekateri člani pa so v tem predvidevali osamosvojitve slovenskih raziskovalcev. Praktično bi to pomenilo osamitev.

Vse to je rodilo neenotnost tudi na Slovenskem, kar se je kmalu pokazalo na raznih sestankih zlasti pa na letnem občnem zboru leta 1959, ko je bil postavljen na glasovanje predlog, naj se SED osamosvoji in izstopi iz ZDFJ. Predlog je dobil samo en glas večine. Zato so navzoči člani menili, da ga ni mogoče realizirati in so sklenili sklicati izredni občni zbor, ki naj o tem po tehtni razpravi dokončno odloči. Le-ta je bil slabo pripravljen in ni uspel. Tako je moral o tem odločati redni občni zbor.

Glede na prizadevanje po enotnem stališču glede strokovne organizacije vseh raziskovalcev ljudske kulture na Slovenskem je referat poudaril naslednja perspektivna načela: 1. Sodelovanje SED z vsemi skupinami in organizacijami raziskovalcev ljudske kulture v LRS in ostali Jugoslaviji. 2. Enak načelen odnos naših članov do vsake ustrezne zvezne organizacije. Ti načeli slonita na principu demokratičnega centralizma v organizaciji in stroki in sta osnovi za kolektivno članstvo v ustrezni zvezi.

Ta načela zastopa ZDFJ, zato je v njej doslej včlanjeno SED. EDJ omogoča samo individualno članstvo in sicer samo tistih članov

(Nadaljevanje na str. 24)

Občni zbor društva

Redni letni občni zbor Slovenskega etnografskega društva je bil 8. maja 1960 v mali dvorani Mestnega magistrata v Ljubljani, po navadnem dnevnem redu, z referatom dr. Hrovatina kot dodatno točko.

Delovno predsedstvo so sestavljali tov. T. Ljubič, dr. Orel in D. Zupančičeva. V kandidacijsko in hkrati volilno komisijo so bili izvoljeni: P. Štrukljev, K. Plestenjak in M. Makarovičeva, v verifikacijsko A. Stupica in dr. Hrovatin, za zapisničarja A. Barova, za overovatelja zapisnika B. Sever in F. Sarfova.

Predsednik Fr. Baš je v otvoritvenem govoru nakazal uspehe in slabosti društva, nato je podala tajniško poročilo dr. Z. Kumrova. V njem navaja, da je SED izpolnilo domala vse naloge, ki mu jih je bil naložil lanski občni zbor. Tako je začel izdajati lastno glasilo Glasnik, ki naj bi bil vez med člani SED in odborom ter naš glasnik pred javnostjo. Tiskamo ga v nakladi 2.500 izvodov in pošiljamo tudi v zamejstvo. V preteklem letu je bilo 8 rednih strokovnih predavanj, namenjenih ne le članstvu, ampak tudi širši javnosti; skrb za nje je imel dr. A. Baš. Društvo je organiziralo posvetovanje slovenskih etnografov (gl. posebno poročilo) in sodelovalo pri sestavi predloga za reorganizacijo znanstveno raziskovalnega dela na področju etnografije v Sloveniji. Predlog vsebuje načrt za osrednji etnografski zavod, ki bi obsegal vse panoge etnografije. Željo za njegovo sestavo pa je izrekel Svet za kulturo, prosveto in znanost LRS. Nasprotno nekaterih nalog društvo ni moglo izpolniti. Med njimi je uvedba kontrole nad dvomljivimi folklornimi priveditvami, v želji, da se folklor ne bi pačila. Tudi z uvedbo narodopisja v zadnji letnik učiteljskega ni smo uspeli. Številčno je društvo zrastle, saj se je število članstva povečalo na 89.

Iz blagajniškega poročila F. Šarfove je bilo razvidno, da je bilo v preteklem letu 773.284 din dohodkov in 795.388 din izdatkov. Saldo ob začetku leta je bil 40.207 din, ob koncu leta pa 18.103 din. Imovina je naložena na tek, računu pr. Mestni hranilnici v Ljubljani. Glavni vir dohodkov so bile razen članarine razne podpore, dotacije in

Posvetovanje slovenskih etnografov

subvencije Sveta za kulturo in prosveto LRS, ObLO Kranj in Bled (zlasti v času organiziranja blejskega kongresa). Izdatki so se nanašali na kongres, tisk Glasnika, predavanja, poštnino in pisarniške potrebsčine itd.

Za nadzorni odbor je poročal J. Šušteršič, da je vse poslovanje upravnega odbora potekalo v redu in da se mu predlaga razrešnica.

V razpravi, ki je sledila poročilu, so se diskutanti dotaknili v glavnem vprašanja uvedbe narodopisja v šole, kar naj bi zbudilo zanimanje za našo vedo med šolsko mladino in v javnosti sploh ter pomagalo ustvariti omrežje poročevalcev. Govorili so o svojih poskusih v tej smeri n. pr. v Novem mestu, v Šmartnem pod Šmarno goro, končno so dali nekaj predlogov glede ljudskega prosvetnega dela na področju etnografije.

Dr. Hrovatin je poročal o odnosu SED do Zveze društev folkloristov Jugoslavije in Etnološkega društva Jugoslavije (gl. str. 25). Referatu je sledila živahna razprava, v kateri so člani našega društva razložili svoje poglede in stališča.

Zadnja točka dnevnega reda so bile volitve. Kandidacijska komisija je predlagala, naj bi vodstvo SED ostalo v rokah dosedanjega odbora, upoštevale pa naj bi se nekatere spremembe, ki so jih želeli odborniki. Predlog je bil v celoti sprejet, za predsednika pa je bil namesto Fr. Baša, ki je iz zdravstvenih razlogov kandidaturu odklonil, soglasno izvoljen dr. Valens Vodušek. Drugi odborniki so: Fr. Baš (podpredsednik), dr. Z. Kumrova (tajnica), F. Šarfava (blagajničarka), dr. R. Hrovatin, T. Ljubič, dr. M. Matičetov, dr. B. Orel, B. Sever in dr. S. Vilfan. V nadzorni odbor so bili izvoljeni V. Mirk, J. Šušteršič in dr. N. Kuret. Za delegate na skupščini Zveze folkloristov so bili izvoljeni razen predsednika in tajnice, ki sta hkrati člana izvršnega odbora, še Hrovatin in Matičetov.

Dejanski zaključek občnega zбора pa je bil popoldanski avtobusni izlet na Prežganje pri Litiji.

ZK

Slovensko etnografsko društvo je na zadnjem občnem zboru sklenilo prirediti vsako leto strokovno posvetovanje o aktualnih problemih naše znanosti, da bi tako ob predavanjih in razpravi skupno našli odgovor na vprašanja, ki nas pečejo in skupno rešili nekatere nejasnosti.

Letošnje posvetovanje je bilo 7. maja 1960 v mali dvorani Mestnega magistrata v Ljubljani. Žal je bila udeležba zelo skromna, prišla je komaj polovica članov. Referati so se nanašali na dve temi: 1. Predmet, metode in cilji etnografije, 2. Etnološki atlas Jugoslavije. O predmetu etnografije je govoril dr. Angelos Baš, o metodah Slavko Kremenšek, o ciljih dr. Valens Vodušek. V posebnem koreferatu pa se je prof. Branko Rudolf dotaknil vprašanja pačenja pojavov ljudske kulture.

Razprava je bila dokaj živahna. Tako je dr. Hrovatin poudaril, da ljudska kultura ni le stvar preteklosti, samo produkt določenih kulturnih plasti, ampak da more nastati tudi v modernem času, če so dani pogoji za ustvarjanje tradicionalnosti. Glede pačenja ljudske kulture je opozoril, da v ljudski umetnosti ne obstajajo »prvotne« oblike pojavov tako kot v visoki umetnosti, ker je zanjo bistveno prav spreminjanje. — Prof. Rudolf je ugovarjal, češ da spreminjanje ni isto kakor pačenje. Kot značilne primere pačenja je navedel nadomeščanje slik na steklo s kičastimi tiskanimi podobami, mešanje gorenjskih rožastih vzorcev med geometrično ornamentiko belokranjskih pisanic ali vsiljevanje slabo oblikovanih poslikanih posod prekmurskih lončarjev v zameno za njihove pristne črne vrče ipd. — Dr. Matičetov je zavrnil očitke, da folkloristi obravnavajo predvsem novjše terensko gradivo z načelnega stališča, ker smatrajo etnografijo za sedanjostno vedo. V resnici morajo segati po terenskem gradivu zato, ker so viri iz preteklosti več kakor skromni in je skoraj praviloma treba podobo ljudske duhovne kulture šele rekonstruirati.

I. Status quo in čakanje na razvoj v zveznem merilu. II. Status quo in prizadevanje po spremembah v zveznem merilu. III. Osamosvojitve, to je kolektivni izstop iz ZDFJ in individualni izstop iz EDJ vseh članov SED. IV. Vsi člani SED se včlanijo tudi v EDJ, tako da postane SED istočasno član ZDFJ (kar je že) in tudi sekcija EDJ, kar je odvisno od vseh Slovencev v EDJ. V. Poleg SED kot člana ZDFJ naj se ustanovi tudi Sekcija EDJ za Slovenijo kot Slovensko etnološko društvo. Obe društvi skleneta dogovor o skupnem delu in skupni upravi na teritoriju LRS. VI. Prilagoditev osta-

ti. Torej tudi folkloristi pravilno gledajo v etnografiji zgodovinsko vedo in ni njihovo delo nič lažje kot delo drugih etnografov, raziskovalcev materialne kulture, čeprav gledajo ti včasih zviška na folkloristiko. Tako vrednotenje posameznih panog etnografije je sploh zgrešeno. — Dr. Vodušek je k temu še dostavil, da pomeni danes že precejšnjo slepoto, če etnograf ne uvidi potrebe po specializaciji in celo osamosvojitvi posameznih panog svoje vede. Nemogoče je, da bi nekdo, ki gleda na vedo samo celostno, s pridom raziskoval n. pr. probleme etnomuzikologije, če ni hkrati tudi muzikolog. Delo samo bo pokazalo, da etnologija stare šole ne zadostuje več sodobnim potrebam. Glede predmeta etnografije pa je dejal, da bi bilo treba tudi za pojave materialne kulture najti neko kvalitativno definicijo, podobno kot jo imajo etnomuzikologi za pojave ljudske glasbe, ker zgolj časovno opredeljevanje ne ustreza stvarnosti. Načelno ni mogoče priznavati značaja ljudske kulture samo pojavom predpismenske dobe, vse poznejše pa pripisovati vplivu visoke kulture; morda velja to v mnogočem za materialno kulturo, nikakor pa ne za duhovno. Prav gradivo iz ljudske glasbe dokazuje, da se more ljudska kultura razvijati tudi samostojno.

Drugi del posvetovanja je bil namenjen vprašanju Etnološkega atlasa Jugoslavije. Dr. Boris Orel je govoril o dosedanjih pripravah za to pomembno delo, kiga je sprejelo v svoj program Etnološko društvo Jugoslavije. Franjo Baš pa je kot koreferent podal nekaj kritičnih pripomb k načrtu in razvil svoje misli, kako uresničiti zamisel slovenskega dela oz. samostojnega etnološkega atlasa Slovenije.

S tem je bilo posvetovanje zaključeno. Poslušalci so z velikim zanimanjem sledili izvajanjem in izrazili prepričanje, da je prireditelj v polni meri uspela ter da naj zares postane stalna.

ZK.

SED, ki jih sprejme centralni odbor. Prav tako ne dopušča republiških društev, le nesamosvojne sekcije.

Vse to povzroča tudi na Slovenskem neenotnost. Zato so posamezni slovenski raziskovalci ali samo člani SED in ZDFJ, ali istočasno tudi člani EDJ ali pa samo člani EDJ. Vse to otežkoča, da bi SED uredilo po zgoraj navedenih načelih svoje odnose na enak način in istočasno do ZDFJ in do EDJ.

Zato, da bi bilo članstvu SED jasno, ali še obstaja v našem društvu želja po enotnosti po navedenih načelih, je bila predlagana diskusija na osnovi šestih alternativ:

lim republikam, kar se bo zgodilo, ako slovenski člani EDJ ustanovijo svojo republiško sekcijo.

V diskusiji so nekateri člani bolj poudarjali svoja ozka prizadevanja kot pa pojasnjevali, v čem se želijo sporazumeti, in tako ponovno potrdili neenotnost. Zato je pri glasovanju alternativa I (II) dobila 6 glasov, IV — 7 glasov, V — 3 glasove. Dva člana pa nista glasovala.

Tako se je pokazalo, da člani SED niso enotni oziroma niso dovolj na jasnem glede svojih organizacijskih problemov. Zato bo temu treba v prihodnje posvetiti več pozornosti.

Dr. R. Hrovatin

Podatki veljajo za kraj (okoliš):
Ime in priimek poročevalca:
Točni naslov:
Čas zapisa:

GLASBILA IN ZVOČILA NA SLOVENSKEM (II)
Godčevstvo

(Opozarjamo! Važno je, da opišete a) stanje nekdaj
in b) sedaj!)

1. Ali je v vašem kraju (okolišu) kakšen godec? Pro-
simo za ime, naslov!
2. Če ni godcev pri vas, od kod prihajajo?
3. Jih gode več skupaj ali en sam?
4. Na katere instrumente igrajo? (Povejte njih ime-
na po domače!)
5. Ali ste videli kdaj in kje instrument, ki je podo-
ben citram in se nanj udarja s kladivci? Kako se
mu pravi po domače?
6. Poznate koga, ki ga še ima ali zna nanj igrati?
7. Do kdaj je bil še v rabi, če zdaj ni več?
8. Ali so igrali nanj samo skupaj z drugimi instru-
menti ali tudi solistično (kot n. pr. na harmoniko)?
9. Če igra več godcev skupaj, kateri je glavni?
10. Na katere instrumente navadno skupaj godejo?

11. Ali je kateri teh instrumentov doma narejen? Ali
je kdo pri vas izdeloval instrumente?
12. Ob kakšnih prilikah godci godejo? (Svatba, žegna-
nje, mlatev, metev ...)
13. Kdo povabi godce in se z njimi pogodi? Kaj do-
bijo za plačilo? Kdaj, kako?
14. Kako je s plačilom plesne godbe? Za vsak ples
posebej ali za vse skupaj? Plačajo plesalci, ple-
salke ali prireditelji veselice?
15. Kateri od godcev pobira pristojbino, kdaj in kako?
16. Ali imajo godci še kakšno drugo nalogo? Pri ka-
terih običajih (koledovanje...?) in kakšno?
17. Se smatra godčevstvo za poklic ali lahko gode
vsak, ki zna (n. pr. na svatbi)? Kako presojujejo
ljudje godce? Kakšne lastnosti jim pripisujejo?
Poznate kakšne pesmi ali šaljive zgodbe o njih?

18. Ali igra razen godca še kdo drugi pri vas na kakšen instrument?
19. Ali so oz. so bile pri vas v navadi citre? Jih kdo še ima ali igra nanje?

MRLIŠKE PESMI

1. Ali je pri vas v navadi vasovanje pri mrliču?
2. Ali ob tej priliki kaj pojo?
3. Če se je ta navada opustila, kdaj je to bilo? So jo morda postopoma opuščali (najprej pri starejših mrličih...)?
4. Iz kakšnih razlogov so jo opustili?
5. Ali je petje pri mrliču odvisno od privoljenja domačih?
6. Kdo se zbere k vasovanju oz. petju in kako (ločeno po spolu, starosti, eni prej, drugi pozneje...)?
7. Kakšne pesmi pojejo? Naštajte nekaj najbolj navadnih!
8. Ali pojejo pri mrliču vedno samo določene pesmi ali pa je dobra vsaka, ki ni vesela?
9. Ali pojejo tudi dolge pesmi, take ki vsebujejo zgodbo? Kako jim pravite (ta-žalostna, mrliška, pripovedna...)?
10. Pojejo mrliške pesmi na pamet ali je besedilo spisano? So to pisane ali tiskane pesmarice?

11. Ali pojejo katero od mrliških pesmi (n. pr. tako z zgodbo ali nabožno) lahko tudi ob drugi priliki? Ob kakšni?
12. Ali je pri vas navada, da kdo objokuje umrlega z navadnimi besedami (ne v pesmi) a s pojočim glasom (n. pr. Zakaj si nas zapustil, kaj bomo brez tebe, sirote...)? Kako temu pravite (narekanje, jokanje...)?
13. Kdaj se mora tako objokovanje opraviti? Pri vasovanju? Pri pogrebu?
14. Ali je objokovanje dolžnost svojcev in koga izmed njih (žene za možem, hčere za materjo...)?
15. Ali je način objokovanja povsem določen ali je to prepuščeno občutju prizadetega? Če je določen, ali znajo to samo nekateri v vasi (ženske?), ki jih domači najamejo?
16. Kako pravite takim ženskam (narikača, jokavka...)? Ali dobijo plačilo in kakšno, kdaj?
17. Ali je pri vas navada, da kdo o priliki kakšnega uboja, umora, nesreče... sestavi rajnkemu pesem, ki opisuje njegovo življenje in smrt? Kako imenujete tako pesem (obsmrtnica, sloves)?
18. Kdaj se taka pesem zapoje?
19. Ali jo pojo tudi pozneje kdaj? Morda na vasovanju pri kakšnem drugem mrliču?
20. Ali poznate kakšno tako pesem? Napišite začetek besedila!
21. Ali veste za kakšnega izrazitega pevca (pevko) mrliških pesmi? Prosimo za ime in naslov!

Vprašalnico je tokrat poslal Glasbeno narodopisni inštitut.

V prvem delu se vračamo k problemu, ki smo ga načeli v prvi številki: »Glasbila in zvočila na Slovenskem«. Medtem ko smo takrat spraševali za razne piščali, zvočne igrače in druga doma narejena preprosta glasbila oz. zvočila, nas zdaj zanimajo godci.

Doslej zbrani podatki iz tega zanimivega poglavja slovenskega glasbenega narodopisja so zelo borjni. Komaj nekaj zapisov obsegajo in kakšen drobec iz besedil ljudskih pesmi. Vendar pa je že iz tega videti, da je imelo godčevstvo včasih zelo pomembno vlogo v ljudskem življenju, saj so bili godci posredniki in ustvarjalci izročila.

Vprašanja, ki smo jih zastavili, se ne tičejo samo ljudske glasbe, ampak tudi običajev in prava, ker vemo, da so za ljudske veselice veljala posebna pravila in da je bilo n. pr. za svatbo po starem vse natančno določeno.

Naše poročevalce prosimo, da bi nam povedali vse, kar vedo o godcih, o njih deležu v ljudskem življenju in o odnosu ljudi do godcev. Morda se spominjajo imen priljubljenih godcev; naj nam jih sporočijo, da bomo poskusili kaj več zvedeti o njih. Zelo nas zanimajo instrumenti, na katere so godci igrali, njih izvor, zunanji videz, ustroj in način igranja, pa še kopica drobnih vprašanj, na katere more s pridom odgovoriti le godec sam. Zato bomo hvaležni, če nam poveste ime kakšnega večjega godca v vašem okolišu, da ga obiščemo in se z njim pomenimo. — Mogoče tega in onega v vprašanjih nismo upoštevali, pa nas vi dopolnite.

Drugi del naše vprašalnice naj bi zbral gradivo o mrliških pesmih. Poizvedovanja na dosedanjih terenskih potovanjih so pokazala, da petje pri mrliču ni povsod v navadi. Zato lepo prosimo poročevalce, da nam sporočijo tudi negativne odgovore. Za nas je važno vedeti, ali tega običaja v kraju (okolišu) nikoli ni bilo, ali so ga opustili. Po pripovedovanju pevcev in pevk sodimo, da obstajajo na Slovenskem v glavnem tri vrste mrliških pesmi: 1. take, ki jih pojo na »valitanju, varovanju« in so po vsebini žalostne ali nabožne; 2. pojoče objokovanja, ki je bolj kot pri nas znano na jugu naše države in 3. »slovesa«, sestavljena posebej o priliki kakšne nagle, nesrečne smrti. Zanima nas, če je naša sodba pravilna, če je n. pr. objokovanje v navadi razen v Beli krajini tudi še drugod ali če so »slovesa« res samo štajerska posebnost. Mogoče uvrščamo kakšno pesem po krivem med mrliške ali pa mrliško drugam, ker v dosedanjih zapisih ni podatkov.

Vse polno vprašanj se bo razrešilo, če bodo imeli naši poročevalci

tudi tokrat potrpljenje z nami in nam bodo poslali skrbno izpolnjene vprašalnice. Dobro se zavedamo, da z vprašalnicami naše delo ni opravljeno, saj je prav osebnopoznavanje na terenu nenadomestljiv vir podatkov. Pomen, ki ga imajo vprašalnice za etnografa, je v tem, da ga opozorijo na stvari, ki jih je doslej premalo upošteval ali prezrl, oziroma da mu svetujejo, kje je treba še osebno pobrsniti in kam usmeriti korak pri bodočem terenskem potovanju.

Zato ne moremo dovolj poudariti, da je skrbno izpolnjevanje vprašalnice dragocena pomoč našemu delu. Bralce Glasnika prosimo, naj ne omalovažujejo svojega znanja, češ

saj ni nič posebnega, to že vsi vedo. Tudi če je njihov odgovor samo potrditev tistega, kar vemo, je za nas pomemben. Enako važno nam je zvedeti, da česa v kraju ni. Naj nihče ne odklanja odgovora iz tega razloga, ker bi sicer lahko zmotno domnevali, da neki pojav v kraju obstaja, pa zanj samo ne vemo, in takoj se lahko prikrade netočnost v naše delo. Zato le brez predsodkov, naj vsak pove, kar ve.

Če kdo od bralcev misli, da bi njegov sosed ali znanec boljše odgovoril od njega, pa naj njemu izroči vprašalnico. Za vse odgovore in taka posredovanja se inštitut vnaprej iskreno zahvaljuje.

Prastara ljudska pesem iz Kostela

Ko je dr. Valens Vodušek lani v ljubljanskem radiu predaval o slovenski ljudski glasbi, je med drugim dejal, da so najstarejše tiste pesmi, ki imajo enovrstične »kitice«, to se pravi, da se vsaka vrstica zase poje in ponavlja. Takoj sem se spomnil, da je takšno pesem pred dobrimi 40 leti prepevala v Kostelu ob Kolpi občinska ubožica, ki je hodila »po hišah«, kakor smo tedaj govorili. Poznali smo jo kot Minco Hartovo z Vrha.

Bila je popolnoma siva, stara in onemogla, da se je komaj premikala od hiše do hiše, od vasi do vasi pa je potrebovala tudi po ves dan. Bila je mirna in ljudje so jo radi sprejemali. Minca se je zelo rada pogovarjala o možitvi in marsikatero jutro je vesela pripovedovala, da se ji je zopet o fantih sanjalo. Zato so se navihanci radi malo pošalili z njo in ji pripovedovali, da jo ta ali oni fant pozdravlja. Takšne pozdrave je neskončno rada sprejemala in se pri tem vsa blažena hihitala.

Pesem, ki jo je poleg drugih starih ljudskih pesmi pela, pa se glasi:

*Minděš, Minděš, velika vas.
»Kadār čes Mindeš pojdešte,
Ne piskajte, ne vriskajte!«
Spatjā so se vpijanili,
Nato so se spozabili,
So piskali, so vriskali
Okoli hiše Lenčkine.
Je Lenčka dobro slišala,
Je stekla v svetlo kambrico,
Odprla škrinjco malano,
Je zela ven korenčke tri.
»Zavri, zavri, korenček ti
Prez 'sakiga ognja i vodě!«
Korenček začne zavirati,
Anzelj mlad pa hmirati.
»Nemój, nemój. Alenčica!
Pr' ti bom spal samo eno noč,
Pr' tebi bon pa drúge 'sel«*

Dvanajsti verz: »Zavri zavri korenček ti!« ima dublet: »Žvrgāj, žvrgāj, (onomat!) korenček ti!« Pesem poznata tudi Marija Južnič in Alojzija Lisac v Slavskem lazu ob Kolpi, ki sta mi jo lani zapeli prav tako kakor nekoč Minca Hartova.

Pesem sem nameraval objaviti že v rokopisnem dijaškem listu »Bliškavice« (naslov smo sprejeli iz Župančičeve »Veronike Deseniške«), ki smo ga med leti 1923—1925 izdajali člani literarnega krožka na kočevski gimnaziji. Kolikor se spominjam, smo pri listu sodelovali: Stanek Mihelič, ki je prispeval zlasti mnogo pesmi pod psevdonimom Citronček (njegov brat France Mihelič pa nam je iz Ljubljane pošiljal slikarske priloge k listu); brata Etbin in Vilko Bojc (Etbin, ki je imel lepo pisavo, je tudi prepisoval prispevke v list); pokojni Jože Šesko, Boris Wider in jaz. Poleg drugega sem na koncu vsake številke priobčil tudi nekaj narodnega blaga iz Kostela, katero sem že takrat začel zapisovati. Ko sem za neko številko predložil tudi zgornjo pesem o Anzeljnu in Alenčici, mi jo je prof. Milan Fabjančič, pokrovitelj našega krožka, zavrnil, češ da ni primerna za dijaški list.

Dve varianti zgornje pesmi je napisal J. Glonar (Stare žalostne, str. 110—112). Prvo je l. 1899 v Ihanu zapisal dr. Anton Breznik, drugo pa v Klečah na Gorenjskem Franc Kramar. Namesto Mindeš imata obe varianti z Gorenjskega Mengeš, namesto Alenčice v prvi nastopa Urška, v drugi pa Marjetica. Najbolj pa se razlikuje konec pesmi: medtem ko se v kostelski varianti Anzelj reši smrti z dokaj nečastno obljubo Alenčici, mu v gorenjskih variantah obe ljubici in nezakonski materi s svojim čaranjem zavdeta. Prim. Štrekljeve SNP 18, 204 in 205!

Jože Gregorič

Dijaški listi, pravljice in še kaj

O dveh problemih bi rad spregovoril, ne kot strokovnjak — etnograf, pač pa kot ljubitelj: 1. o uvažanju etnografije v osnovne šole, in 2. o zapisovanju našega ljudskega blaga, pesmi, predvsem pa pripovedk, pravljic, legend itd.

O obeh aktualnih vprašanjih naše etnografske znanosti je v letošnjih številkah že pisal »Glasnik Slovenskega etnografskega društva«, o etnografiji v osnovnih šolah v 2. in več v 3. številki, o zapisovanju ljudskega blaga (pesmi) pa v 1. in 2. številki pod naslovom »Dela in vprašanja«. K vsemu temu hočem dati le skromen prispevek oz. dopolnilo.

Najprej bi opozoril na koristno pobudo beljskih pionirjev in učiteljev, ki bi jo kazalo posnemati tudi drugje. Na osemletki na Bledu so namreč v drugi polovici letošnjega šolskega leta začeli izdajati ciklostirano pionirsko glasilo »Beli lokvanj«, v katerem bo po napovedih uredniškega odbora stalno tudi nekaj strani obsegajoča rubrika »Iz ljudske zakladnice«, v kateri bodo pionirji objavljali pesmi, pripovedke, pravljice in drugo ljudsko blago, ki ga zberejo doma pri starših, sosedih, starih vaških očancih itd. V 1. številki objavljajo 4 prozne prispevke (Jama, v kateri je prebival Ferdelica, Žena na Poljanah in dve varianti zgodbe Repečnikova luč) in 2 pesmici (Martinek — spak in Mala Francka).

Menim, da je — za začetek — tak način etnografskega dela v šolah v okviru svobodnih aktivnosti učencev dober in da bi ga kazalo uvažati tudi drugje, saj je precej šol, ki izdajajo svoja ciklostirana glasila (v kranjskem okraju n. pr. v Cerkljah »Odmevi izpod Krvavca«), treba pa je čimprej stopiti korak naprej in

1. bolj točno kot v 1. številki »Belega lokvanja« označiti pripovedovalca oziroma pripovedovalce zgodbe ali pesmi, njegovo starost, kraj bivanja, kdo mu jo je pripovedoval in druge podatke, in

2. stremiti, kolikor je to mogoče, za čim vernejšim zapisovanjem, ne pa za prirejanjem tistega, kar je učencu nekdo pripovedoval. Pobudo za to morajo prevzeti zlasti učitelji, ker se učenci v večini primerov tega verjetno še ne zavedajo, še več, morda se celo sramujejo zapisati neko pripovedko v tistem klenem kmečkem jeziku, kot jim jo je pripovedovala babica, ker morajo pač v šoli uporabljati knjižni jezik, kar je razumljivo. Zavzemati se je treba za to, »da bi bilo treba ljudskim pripovedkam ohraniti čimbolj prvotni pristni izraz« — čeprav je to včasih težko oz. menda sploh nemogoče zapisati čisto tako, kot pripovedovalec pripoveduje (razprave med strokovnjaki so o tem zelo živahne in stališča tudi nasprotujo-

čal), in se zavedati, »da pomeni vsako ponarejanje, lepšanje ali dopolnjevanje obdelovalcev ne samo znanstveno, temveč tudi estetsko izgubo, kvar živi ljudski umetnosti«, kakor pravi Branko Rudolf v oceni »Slovenskega etnografa 1959« v Naših razgledih z dne 25. junija 1960.

Tu bi opozoril še na enega »pisca«, ne »zapisovalca« ljudskega blaga, za katerega ne morem in ne morem razumeti, da ima tako veselje do »ponarejanja, lepšanja in dopolnjevanja« ter literarnega obdelovanja ljudskih pripovedk, posebno še, ker gre za človeka, ki se z zapisovanjem in zbiranjem tega gradiva menda že dlje ukvarja. V mislih imam Lojzeta Zupanca iz Škofje Loke, ki je v Loških razgledih (letnik V., 1958) objavil šopek (10) literarno obdelanih loških pripovedk, pa tudi v »Glasu Gorenjske« od časa do časa objavi katero (n. pr. »Votla peč« v številki z dne 7. maja 1960). Naj mi, prosim, ne zameri!

Andrej Triler

Opozorilo in zdrave misli tov. Trilerja toplo pozdravljamo in si želimo podobnih dopisov iz drugih krajev. Dijaških listov je danes toliko, da nad njimi žal ne moremo imeti pregleda. Ker vemo, da se v mnogih najdejo dragoceni etnografski zapiski, se lepo priporočamo urednikom, učiteljem, vodjem literarnih krožkov ipd., da bi nam vsaj poslali na ogled (če nam zaradi omejene naklade ne morejo odstopiti v trajno last) tiste številke listov, ki vsebujejo kaj za nas. Doslej se je v tem pogledu izkazal samo literarni krožek osnovne šole na Prevaljah, ki nam je po posredovanju prof. Stanka Kotnika poslal 2. številko svojega glasila »Vigred«, leto V. februar 1960. V želji, da bi ta — za zdaj še osamljena —

lastovka bila znanilka novih vigredi, pozvemo iz nje mikaven prispevek, dopolnilo k študijam prof. Ivana Grafenauerja.
Ur.

Češplji pokopani

Tisti dan, ko smo korenje pipali, je bila mama čudno dobre volje in nam je pripovedovala:

Pred davnimi davnimi leti je bila Mežiška dolina eno samo veliko jezero. Zaradi vode niso mogli v dolini sezidati cerkve in pokopališča. Naši kmetje so bili podložni libeliški fari. Če je kdo poletni umrl, so ga koj odnesli iz hiše, prepeljali čez jezero in odšli proti Libeliciam. Ko so prišli na hrib, preden se gre k Petkovcu, so tam prenočili. Zato se še danes tisti kraj imenuje »erperge«. Naslednji dan so krenili v Libeliče. Tam so mrliča zagrebi in se vrnili vsak na svoj dom. Prej pa so bili navadno še povabljeni na sedmino.

Bilo je visoko v hribu pri kmetu Stanetu. Ker je bilo pozimi dosti snega, niso mogli pokopati dedeja, ki je tisto zimo umrl. Jeseni je gospodinja nasušila dosti suhih češpljev. Vse prazne skrinje je že napolnila, pa se je spomnila še krst in je v eno nasula polno češpljev.

Ko je prišla pomlad in se je sneg stalil, so se zbrali pogrebci, da bi odnesli dedeja. Pograbili so najtežjo krsto, in seveda so bili češplji težji od suhega dedeja.

Ko so se pogrebci zvečer vrnili domov, je mislila gospodinja še malo suhih češpljev skuhati za pogrebce. Toda začudila se je, ko je namesto češpljev ležal v krsti dedej.

Kaj so hoteli, drugi dan so morali odnesti še dedeja tja, kamor spada. Češplje pa so kar pustili zakopane, če ne, bi še nazaj morali trpeti.

Majda Dobrodel, 8. razred

Janez Trdina o prehrani v Mengšu, Podgorju na Dolenjskem in v Beli krajini

(Konec)

Kasneje se je ljubezni do ljudske pravljice pridružila želja po spoznavanju celotnega življenja preprostega človeka. Koder je hodil, je opazoval in študiral to življenje, posebno pa še na Dolenjskem. Tu je skoraj štirideset let živel v prizadevanju, da bi kar najbolj podrobno spoznal dolenjsko pokrajino in dolenjskega človeka. Ni mu uspelo, da bi svoje bogate izsledke podal v neki zaključeni obliki, pač pa je etnografsko gradivo vnašal v neke vrste literarne sestavke, precej pa je ostalo tudi neizkoriščenega v terenskih zapiskih. Trdinovi etnografski podatki za Mengeš ve-

ljajo za trideseta leta prejšnjega stoletja, po Dolenjskem in Beli krajini pa je hodil zlasti v sedemdesetih letih. Trdinovi zapisi ljudskih pravljic niso avtentični, ker je imel pisatelj tu preveč priložnosti za svobodno fabuliranje in je menil, da je treba tako gradivo »izboljšati« in »olepšati«, zato tudi za folklorista niso vedno uporabni. Drugače je s podatki iz materialne kulture. Te je Trdina zapisoval, kakor jih je videl oz. slišal.

O prehrani je razmeroma največ beležk po Trdinovih rokopisih, ki izpričujejo, kako pazljivo

Slovenski etnograf XIII

Pravkar je izšel Slovenski etnograf za leto 1960, s takole vsebino: S. Kremenšek, Etnografija in zgodovinske opombe — I. Grafenauer, »Mišicina basen« od Žilje in njen pomen — B. Merhar, Prevara z raki v

ječmen ribjek). Trdina je opazil na dolenjskem hlebcu mnogo zarez, gorenjski da je napikan z jamicami, štajferski pa da ima tri dolge zareze bolj proti kraju.

Praznična jedila. Na pustni dan imajo po Dolenjskem povsod ajdovo potico, v Dolenjskih Toplicah pripravijo premožnejši še posebej potico iz bele moke. Poprtnik ali božičnik je na mizi za vse tri božiče. Tepežnikom dajejo ljudje sadje, kruh in potico. O veliki noči mora biti kolač, ki ga jedo še na belo nedeljo. Razen kolača pripravijo pečenko, šartelj, obaro in dve vrsti solate. Na vnebohodu kuhajo povsod svinjskega zajca. Na Martinovo se v vinorodnih krajih cvre govedina, svinjina, kuretina, pečejo se potice in krofi. Hudo potratne so bile v drugi polovici prejšnjega stoletja dolenjske svatbe: »Odraslih jedcev in pivcev sem naštel štirinajst, otrok deset, še več je bilo oglarjev in oglaric. Vsak in vsaka njih je dobil dva dobra bokala vina, kruha, potice, krofov in drugih reči pa kolikor je hotel. Moke se je porabilo samo za svate iz šestih mernikov žita (1 mernik je 25 kg), bele iz dveh, ajdove iz poldruga, soržične iz poltretjega. Razen tega se je pojedlo pri nevesti 15 funtov govedine, 5 teletine, plečeta, 8 kokoši in 18 klobas. Jaje se je potrebovalo več kakor sto, za cukr, cimet in druge sladkarije pa se je izdalo do 5 goldinarjev« (ZD X, str. 76).

O belokranjski prehrani pravi Trdina, da se dosti ne loči od dolenjske. Kruh je koruzen, slabo vzhajan in zapečen. Pojedo pa Belokranjci več mesa kot Dolenjci, zlasti basuljcev (prašičkov), bravine in kozlovine. Perutnine ne znosijo toliko na trg kot Dolenjci. Tudi njim je vino glavna pijača, a so v pitju bolj zmerni kot Dolenjci.

Mengšani so za Trdinove mladoosti (roj. 1850) veliko in dobro jedli. Delovne dni so gospodarili žganci in druga preprosta hrana, ob praznikih pa so si stregli z belim kruhom. O pustu so imeli flancate (mengeško: hvancate), klobase in še drugo meso. O veliki noči so jedli medene, cvebaste in orehove kolače, ob žeganju pa še bobe povrhu. Kresovanja, martinovanja in godovanja pa Mengšani skoraj niso poznali. Vina so popili malo, ker so ga morali kupovati na Dolenjskem.

D. Z.

protestantski literaturi in v ljudski pravljici o spretne tatu — Ž. Kumer, Predreformacijsko izročilo v slovenskih protestantskih pesmaricah in poznejšem razvoju — M. Bošković-Stulli, Pjesma o starom Vujadinu — D. Ludvik, Izvor desetništva — E. Gasparini, Questioni di mitologia slava (Iz slovenske mitologije) — N. Kuret, »Babo žagajo« — B. Orel, Boj za hlače — V. Novak, O izvoru prekmurskega »Starišinstva i zvačinstva« — A. Smodič, Vloga pozavčinov v preškem gostovanju — L. Zupanc, Kako sem prišel do zapisovanja belokranjskega ljudskega blaga — M. Matičetov, I. Grafenauerju ob osredsetletnici. — Poročila o delu Etnografskega muzeja v Ljubljani, o delu etnografskih oddelkov v Mariboru in Novem mestu, o razstavi »Peča na Slovenskem«, o etnološkem posvetovanju v Banja Luki, o kongresu folkloristov na Bledu, o mednarodnem kongresu raziskovalcev ljudskega pripovedništva v Kielu. Zapiski J. Glazerja o Schlossejevih Pohorskih pripovedkah, B. Brataniča o avstrijskem etnološkem atlasu, V. Novaka »Nekaj popravkov« (k spisom v prejšnjih letnikih SE). — Knjižna poročila in ocene.

Kakor pri prejšnjih letnikih, tako je tudi zdaj uprava časopisa dovolila članom društva isti popust, kot ga uživajo stalni naročniki: dobe ga po znižani ceni 600 dinarjev.

Vilko Novak, Slovenska ljudska kultura

Pri Državni založbi Slovenije je izšel poljudno napisan pregled slovenske ljudske kulture. Na 272 straneh osmerke je pisec zaokrožil, kar naj bi bilo pred očmi Slovencu ali Neslovcu, ki se želi poučiti o predmetu. Knjiga omogoča splošno informacijo o dosedanjem raziskovanju ljudskega življenja pri Slovencih, o sestavi slovenske ljudske kulture, o slovenskih etničnih območjih, potem pa o posameznih delavnostih (nabiralništvo, lov, ribolov, poljedelstvo, živinoreja, čebelarstvo, obrt, trgovina, promet), o gmohtnem življenju (stavbe, oblačila, prehrana), o šegah in navadah, o igrah, glasbi in plesu, o jeziku in slovstvu (pesem, pripovedništvo, gledališče), o likovni umetnosti, o verovanju, zdravilstvu in še marsičem. Delo poživljajo številne ilustracije v tekstu. Na zadnjih nekaj straneh je navedeno »Priporočljivo slovstvo«, za tuje bralce pa je poskrbljeno tako, da je bil tri sto izvodov priložen francoski povzetek (str. 272-322). Prodajna cena knjigi je 850 dinarjev.

Le bulletin qui paraissait en 1956/57 en qualité d'organe de l'Institut des Traditions Populaires auprès de l'Académie Slovène des Sciences et Beaux-Arts, à Ljubljana, a été élargi, d'accord avec les autres institutions ethnographiques de Ljubljana, sa sphère d'activité pour devenir l'organe de la Société slovène d'ethnographie. Afin de garder la continuité, la présente année — inaugurée après une pause d'une année — est la IIème année du Bulletin. Voici le sommaire des articles principaux:

No. 1. — La conservation des monuments ethnographiques, p. 1—2. — Les rapports entre monuments ethnographiques et techniques (par F. Baš), p. 2. — Questionnaire sur les instruments musicaux et les outils acoustiques, rédigé par l'Institut d'ethnomusicologie de Ljubljana; il se rapporte sur 1° les outils acoustiques et les coutumes qui en sont accompagnées, 2° les jouets acoustiques et 3° les instruments de musique de simple facture, p. 3—5. — Travail et problèmes (sur la rédaction de poésies populaires) (par L. Stanek), p. 6. — Réunion des folkloristes du territoire des Alpes Orientales (par N. K.), p. 6. — Congrès de l'Union des folkloristes yougoslaves à Bled (par Z. Kumer), p. 6—7. — Qui s'en rappelle encore (des vieilles chansons épiques)? (Par Z. K.), p. 7. — Le film ethnographique (par N. K.), p. 7. — Littérature, p. 8. — Thèses slovènes de doctorat tirées du domaine des arts et traditions populaires (par Mtv.), p. 8.

No. 2. — La première délibération des ethnographes slovènes, p. 9. — L'ethnographie — une science historique (par A. Baš), p. 9—10. — Le sujet et les fins de l'ethnomusicologie (par V. Vodusek), p. 10. — Questionnaire sur le harnais et l'attelage du boeuf et sur l'outillage d'agriculture, rédigé par le Musée ethnographique de Ljubljana, p. 11—12. — Travail et questions (sur la rédaction de poésies populaires) (par Z. Kumer), p. 13—14. — Ethnographie et historiographie (par S. Kremenšek), p. 13. — A la mémoire de Fr. Kramar (par Z. Kumer), p. 15. — Le Cercle ethnographique à la 1ère école primaire de Novo mesto (par Eler), p. 15. — Nouvelles diverses: Thèses de doctorat et diplômes — Congrès et réunions — Film ethnographique, p. 16.

No. 3. — L'ethnographie à l'école primaire (par T. Ljubič), p. 17. — A Novo mesto, deux cercles ethnographiques et conférences aux écoles (par D. Z.), p. 17. — Les connaissez-vous (les flûtes de Pan)? (Par Z. K.), p. 18. — Questionnaire 1° sur la communauté des jeunes gens aux villages, 2° sur la marionnette populaire slovène, rédigé par l'Institut des traditions populaires, de Ljubljana, p. 18—19. — Dr. Ivan Grafenauer octogénaire, p. 20. — L'exposition de produits de bois au Musée technologique à Bistra (par B. Kobe), p. 20. — L'exposition d'objets d'art d'Asie Orientale à Ljubljana (par P. Strukelj), p. 20. — Janez Trdina sur la nourriture (par D. Z.), pp. 21 et 26—27. — L'ethnographie — une science historique (par R. Hrovatin), p. 22.

No. 4. — L'organisation des explorateurs slovènes de la culture populaire (par R. Hrovatin), p. 23—24. — Assemblée générale de la Société (par ZK), p. 23—24. — Délibération des ethnographes slovènes (par ZK), p. 24. — Questionnaire sur les instruments de musique et les outils acoustiques, 1re partie, rédigé par l'Institut d'ethnomusicologie de Ljubljana, p. 24—25. — Une très ancienne chanson populaire de la région de Kostel (par J. Gregorič), p. 25. — Revues d'écoliers, contes et autres choses (par A. Triler), p. 26. — Livres nouveaux, p. 27.

Iz vsebine II. letnika

Varstvo etnografskih spomenikov . . .	1	Prastara ljudska pesem iz Kostela (J. Gregorič)	25	Akademik dr. Ivan Grafenauer — 80. letnik	20
Razmerje med etnografskimi in tehniškimi spomeniki (F. Baš)	2	Kdo se še spomni [balade o Jerci in divjem možu]? (Z. Kumer)	7	In memoriam: Franc Kramar (dr. Z. Kumer) 14 — Jernej Stravs 20.	
Etnografija — zgodovinska znanost (dr. A. Baš)	9	Etnografski film (N. K.)	7, 16	Med knjigami in revijami: Slovstvo (N. K.) 8 — Slovenski etnograf XII 15 — Slov. etnograf XIII 27 — V. Novak, Slovenska ljudska kultura 27.	
Etnografija zgodovinska znanost (dr. R. Hrovatin)	22	Etnografski krožki na šolah: Na 1. osnovni šoli v Novem mestu (Eler) 15 — Dva krožka v Novem mestu (D. Z.) 17.		Paberki: Janez Trdina o prehrani (D. Z.) 21, 26 — Češplji pokopani (M. Dobrodel) 26.	
Etnografija in zgodovinske pisne (S. Kremenšek)	13	Slovenske etnografske disertacije (Mtv) 8 — Disertacije in diplome 16.		Vprašalnice: 1. štev.: Glasbila in zvočila na Slovenskem (I) — Glasbeno narodopisni inštitut.	
Predmet in namen etnomuzikologije (V. Vodusek)	10	Kongresi, posvetovanja ipd.: Kongres folkloristov na Bledu (Z. Kumer) 6 — Prvo posvetovanje slovenskih etnografov (Z. K.) 9, 24 — Kongres vzhodnoalpskih narodopiscev (N. K.) 6 — Mednarodni kongres ljudskega pripovedništva v Klelu (Mtv) 16 — Občni zbor našega društva (ZK) 23.		2. štev.: Oprema in vprega goveje živine — Etnografski muzej v Ljubljani.	
Slovenski raziskovalci ljudske kulture v odnosu do sorodnih zveznih organizacij (dr. R. Hrovatin)	23	Razstave: Suha roba v Tehniškem muzeju v Bistri (K. Kobe) 20 — Vzhodnoazijske umetnine v Ljubljani (P. Strukelj) 24.		3. štev.: A. Fantovska vaška skupnost, B. Naša ljudska lutka — Inštitut za slovensko narodopisje.	
Dijaški listi, pravljice in še kaj (A. Triler)	26			4. štev.: Glasbila in zvočila na Slovenskem (II) — Glasbeno narodopisni inštitut.	
Delo in vprašanja [o redakciji ljudskih pesmi] (L. Stanek)	6				
Delo in vprašanja [odgovor] (dr. Z. Kumer)	13				
Ljudski pesnik in ljudsko izročilo (S. Kotnik)	15				